

TRANSGLOBAL NOT DEFTERİ

31 EKİM - 30 KASIM 2011



Akdeniz'in suları ısınıyor

SURİYE Muhalifleri şiddetle susturmayı seçen Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'a karşı Batı'nın başlattığı yaptırım politikaları, bölgesel aktörlerin de katılımıyla genişledi. Arap Birliği Suriye'nin üyeliğini dondurdu ve Esad rejimine karşı siyasî ve ekonomik yaptırım paketi uygulamaya karar verdi. Türkiye buna ilaveten kendi yaptırım paketini açıklınca, "Erdoğan-Esad dostluğu"nun meyvesi serbest ticaret anlaşması Şam tarafından askıya alındı ve "Kürt kartı" masaya kondu. İran'dan sonra Rusya'nın da desteğini alan Esad, etrafına tehdit savuruyor. Son olarak üç savaş gemisiyle Suriye sularında güç gösterisi yapan Rusya, NATO'nun Libya'da yaptıklarının Suriye'de tekrarlanamayacağını açıkça ifade etti.

Füze kalkanı misillemesi

RUSYA ABD ve NATO'nun "füze kalkanı" projesine karşı ilk adımını atan Rusya, ülkenin en batı ucundaki yeni füze erken uyarı sistemini aktif hale getirdi. Medvedev, füze kalkanının uygulamaya geçirilmesi durumunda Rusya'nın da füzelerini Avrupa Birliği sınırına sevkedeceğini açıkladı. Bush döneminde Washington füze kalkanı projesini Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde kurmaya çalışmış, Moskova'nın sert muhalefetiyle karşılaşmıştı. Proje Obama döneminde daraltıldı, Türkiye'yi de içeren yeni biçimine getirildi.

Füze kalkanı stratejik hedef

İRAN-TÜRKİYE Tahran'dan çıkan bir çatlak ses sonunda İran'ın dilinin altındaki baklayı çıkardı. İranlı Tuğgeneral Emir Ali Hacizade, ABD veya

MISIR ARAP BAHARI MI, 25 OCAK DEVRİMİ Mİ?

Tahrir, bir kez daha!

Ordunun siyasal hegemonyasına son veren yeni bir anayasa talebini başından beri ortaya koyan Tahrir iradesi, 25 Ocak Devrimi'ne sahip çıkmak üzere meydanına geri döndü. Ancak Mübarek'in iktidarı devrettiği Yüksek Askerî Konsey kendi kontrolü altında bir parlamenter demokrasi inşa etme projesinin ilk adımını atarak Mısır'ı seçime götürmeyi başardı. Üstelik en ateşli destekçisi Müslüman Kardeşler'di. Mısır ve temsil ettiği "Arap Baharı" ilk büyük siyasal kırılmasını yaşıyor...

Time bir hafta önceden piyasaya sürdüğü 5 Aralık tarihli Avrupa baskısının kapağına "Dirilen Devrim" manşetini atmış, soruyor: "Mübarek'in düşmesinden aylar sonra Mısırlılar askerî yönetime karşı ayaklandılar. Serbest seçimler -ve Arap Baharı'nın yarattığı umut- tehlikede mi?" Tam tersine. Zira Mısır'da 25 Ocak Devrimi'nin ardından umudu paramparça eden bizzat askerî cunta oldu. Ve bir "Arap Baharı"ndan bahsedebilecekseniz, bu ancak devrimci sürecin bitimsiz olduğu inancıyla sokaklara dökülen on binlerce insanın mücadelesi sayesinde mümkün olacak.

Son bir yılda yaşananların bir anda patlak verdiği zannedilmesin. 20. yüzyılın büyük kısmında baskı altında tutulan Arap dünyasında sıradan insanların mücadelesi hiç eksik olmadı. 2005'te Beyrut'ta ivme kazanan (bkz. arka sayfa; Farès Sassine) sürecin bugün tanıklık ettiğimiz safhası, hoşnutsuzluğun patlama noktasına gelmiş hâli. Mısır'da 2005 ile 2010 arasında gerçekleşen 3 bin civarında işçi eylemi neye delalet ediyordu?

Express okuruna ulaştığında Mı-

sır'da 28 Kasım'da başlayacağı ilan edilen, Time'in gerçekleşmeyeceğinden endişe ettiği, üç kademeli, iki ayaklı seçimler başlamış olacak. Bugün çok ciddi bir siyasal meşruiyet krizi yaşanan Mısır'da büyük bir toplumsal huzursuzluk ve anlaşmazlık hüküm sürerken. 19 Kasım'da başgösteren kitlesel ayaklanmaya rağmen. Dört büyük koalisyonla mensup birçok partinin 20 Kasım'da kampanyalarını iptal etmesine, seçimlerin ertelenmesi talebine, bir kısmının seçimlerden çekilmesine rağmen. Mevcut koşullar altında sağlıklı bir sonuç elde edilmesinin imkânsızlığına rağmen. Askerî cuntanın dayatması ve öncelikle en büyük işbirlikçisi Müslüman Kardeşler'in (MK) Hürriyet ve Adalet Partisi'nin (HAP) desteğiyle.

AMERİKAN ÇÖZÜMÜ

Mısır'da devrimci sürecin bertaraf edilmesini, meydanları dolduran insanların taleplerinden vazgeçmesini isteyenlerin başında cuntanın apar topar yaptığı anayasa değişikliği sayesinde iktidara gelmeyi, en azından ortak olmayı teminat altına alan HAP

geliyor. 20. yüzyıl boyunca ABD dış politikasının yönünü gösteren *Foreign Affairs*'de yayımlanmaya başlayan MK'ye yönelik hayırhah yazılar bu müstakbel iktidarın da destek göreceğinin işareti olsa gerek. (*Foreign Affairs*'in önemini kavramak için, Soğuk Savaş dönemini belirleyen Kennan'ın "çevreleme politikası" doktrininin ya da 11 Eylül sonrası "terörle savaş" politikalarına temel teşkil eden Huntington'ın "medeniyetler savaşı" tezinin bu dergiden yayıldığını hatırlayalım.)

ABD'nin hem Ortadoğu petrolüne erişimi hem Filistin'i peyderpey sömürgeleştiren İsrail devletine verdiği açık desteği sürdürülebilmesi için bölgedeki etkisini koruması elzem. Dolayısıyla, 25 Ocak'ı izleyen günlerde yüzbinler Tahrir Meydanı'nda canları pahasına rejimin düşmesini talep ederken hem ABD'de hem de bağımlı devletinde hâkim sınıf kendi derdinin peşindeydi. Devrimci sürecin bir fetret devrine yol açmasına tahammülü olmayan ABD, 1979'da tesis ettiği bağlanlıları bu süreçte sonuna dek kullandı. ABD Savunma Bakanı'nın bu dönemde Kahire'yle saat başı görüştüğü biliniyor. Mısır'da kolonyal devletin vaktiyle devralınmış idarî mekanizmalarına sıkı sıkıya sarılmış hâkim sınıfın yaptığı onca baskıya, uyguladığı şiddete, yarattığı korku ve dehşete rağmen Tahrir'deki halk kitlelerinin geri adım atmayacağı anlaşıldığında, Mübarek 11 Şubat günü 30 yıllık iktidarını terk etmek zorunda kalmıştı.

Dönemin CIA Başkanı'nın Mısır'da yönetimi Yüksek Askerî Konsey'in (YAK) devralacağını ABD Kongresi'ne Mübarek'in düşmesinden bir gün önce, 10 Şubat'ta bildirmiş olması manidardır. 20 yüksek rütbeli subaydan müteşekkil bu konseye o güne dek Mübarek'in başkanlık ettiği, ardından

İsrail'in saldırması durumunda çıkacak savaşta "ilk hedefin Türkiye'deki füze kalkanı olacağını" söyledi. NATO ile İran arasında yıllardır "ikiyüzlü" bir tutum sergileyen Ankara buna notayla cevap verdi. Davutoğlu, İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salih'iye "Fars medeniyetine yakışmıyor" dedi. Salih'i ise hükümetinin Hacızade'nin görüşünde olmadığını söyledi.

Türkiye nükleer aktör

İSRAİL Savunma Bakanı Ehud Barak "İran'ın nükleer silah sahibi olması halinde, Türkiye, Suudi Arabistan ve Mısır'ın da aynı yolu izlemesine engel olunamayacağını" öne sürdü. ABD'nin PBS televizyonuna konuşan Barak şöyle devam etti: "İran, sadece İsrail'e karşı nükleer silahlanmaya gitmiyor. Etraflarına bakıyorlar, Çinli-

lerde, Ruslarda ve Pakistan'da nükleer güç bulunduğunu görüyorlar. İran'ın yerinde olsaydım nükleer silah sahibi olmak isterdim."

Diplomatik elektroşok

BRİTANYA İran'ın başkenti Tahran'da bir grup öğrencinin Britanya Büyükelçiliği'ne düzenlediği baskın eylemini sert karşılayan Cameron hükümeti kendi büyükelçiliğinin faaliyetlerine son vermekle kalmadı, İran'ın Londra'daki büyükelçiliğini de kapattı. Bu âni kararda tarihin rolü büyüktü: 1979'da ABD'nin Tahran büyükelçiliğine yapılan baskın eyleminde 52 görevli 444 gün rehin tutulmuştu; 1829'da Çarlık Rusyası'nın Tahran büyükelçiliğine yapılan saldırıda ise büyükelçi Aleksander Gribov odov öldürülmüştü.



tarafından başlatılan Tahrir usûlü direniş sonunda devlet terörüne maruz kaldı. Direniş kampının bulunduğu Zuccotti Parkı'nın basan New York polisi çadırları söküp eylemcileri tutukladı, karşılaştığı direnci biber gazı ve ölçsüz şiddetle kırdı. Ancak hareket, "Occupy America" sloganıyla ifade edilen daha geniş bir mecrada etkinliğini sürdürüyor.

Tosuncuklar dış gösterdi

YUNANİSTAN Kara Harp Okulu (Sholi Evelpidon) öğrencilerinin

1973'te Albaylar Cuntası'na karşı yapılan 17 Kasım öğrenci ayaklanmasının yıldönümü kutlamaları sırasında cunta marşını söylemesi ülkeyi şoke etti. Gençliğin devlete karşı mobilize olduğu bir zamanda içsavaş korkusu yaratan haber, askerî darbe tartışmalarını tekrar sıcak gündeme taşıdı.

Salih diktatörlüğü bitti

YEMEN 33 yıldır iktidarda olan Ali Abdullah Salih'in istifa etmesi talebiyle on aydır süren ve yüzlerce kişinin canına mal olan gösteriler nihayet amacına ulaştı. Salih çekilmesini öngören anlaşmayı Suudi Arabistan'da imzaladı; erken seçimlere kadar görevi yardımcısına devretmeyi dokunulmazlık karşılığında kabul etti. Seçim sürecinde ülkeyi ulusal birlik hükümeti yönetecek.

başkanlığı devralan eski Savunma Bakanı Mareşal Hüseyin Tantavi'nin Mübarek'in üniforma giyen bir sureti olduğu unutulmamalı.

Tüm bunlar elbette Arap dünyasında yaşanan uyanışı, kabaca, emperyalistlerin yeni oyunu olarak algılayan ve böyle yansıtan, solun bir kesimine de buluşmuş sığ bakış açısını güçlendirecek biçimde okunmamalı. Tam tersine, ABD ve İsrail'in tüm gayretine rağmen Mısır'daki devrimci sürecin yönünü belirleyen, ayaklanan halk kitleleri olmuştur. Mısır'ın istikrarsızlaşmasına engel olmak isteyen ABD önceleri Mübarek'in Eylül 2011'de çekilmesini öngören düzenli bir geçiş telkin ediyordu. Bu hedefe Tahrir'e rağmen erişilemeyeceği anlaşıldığında, iktidarın Mübarek'in bir numaralı istihbaratçısı Ömer Süleyman'a devredileceği hemen gerçikleşecek düzenli bir geçiş önerildi. Tahrir direnmeye devam edince Mübarek'in çekilmesi ve YAK'nin ayaklanan halk adına iktidarı devralması son çare olarak gündeme geldi.

MÜBAREK'İN HAYALETİ

YAK siyasal iktidarı gasp ederek 25 Ocak Devrimi öncesi statükoyu korumak üzere kullandığı için seçimlere on gün kala Tahrir 11 ayı ilin temsilcilerinin katılımıyla 10 ay öncesini hatırlatan bir ayaklanmaya tanıklık ediyordu. İlk beş günde paramiliter Merkezî Emniyet Kuvveti'nin saldırılarıyla Kahire, İskenderiye ve İsmailiye'de 40'tan fazla insan hayatını kaybetti, yüzlerce insan yaralandı. Cuntanın atadığı hükümetin başbakanı Essam Şeref görevden ayrılmak zorunda kaldı.

Ayaklanmayı tetikleyen esas neden, Kasım ortasında cuntanın devlet başkanlığını 2013 başından önce terk etmeye yanaşmadığının ortaya çıkmasıydı. Üstelik, cunta Mısır'da temsilî demokrasi geçildikten sonra dahi ordu ve ordu bütçesinin sivil denetime kapalı kalmasını, kendisinin

anayasal meşruiyetin muhafızı olarak tescil edilmesini istiyordu. Meselenin özü, Mısır ekonomisinin yüzde 40'ını elinde tutan askerlerin esasen sahip oldukları ekonomik ve siyasal ayrıcalıkları güvence altına almayı arzu ediyor olması. Muhtelif şehirlerde sokaklara dökülen insanlar değişen bir şey olmadığını, asker durduğu müddetçe seçimlerin de bir değişime yol açmayacağını düşünüyor. Cunta sayesinde bugün Mübarek'in Millî Demokratik Parti artıklarınca kurulan dokuz ayrı siyasal partinin faal olduğu unutulmamalı.

Bu yüzden 25 Kasım'da Tahrir'deki devasa kitle eyleminin temel talebi, YAK'nin iktidarı sivillere devrederek yönetimden derhal çekilmesiydi. Baskı altındaki cuntanın Mübarek dönemi başbakanlarından Kemal Ganzuri'yi hükümet kurması için atayıp seçimleri ikişer güne yayma kararı alması, meşruiyetin ihlâl edilmesine tahammülü olmayan yüzbinlerce insanı çileden çıkarttı.

27 Kasım'da Tantavi önde gelen partilerin temsilcileriyle buluşup hâkimiyeti yeniden ele geçirme peşindeyken, yüzbinler Mısır çapında devrimci ve sivil bir millî kurtuluş hükümetinin kurulması talebiyle devrimci meşruiyet gösterileri yapıyordu. Bu talebi, liberal ve merkez sol partilerin ittifakı Mısır Bloku, merkez El-Adl Partisi ve MK gençlerinin partisi Altyar ile liberal, merkez ve sosyalist partilerin oluşturduğu Devrim Devam Ediyor İttifakı'nın desteklediğini kaydedelim. Dışarıda kalanlar, tahmin edilebileceği üzere HAP'nin önderliğindeki Demokratik İttifak ile Suudi destekli Selefilere ağırılıkta olduğu İslâmci İttifak.

HAYSİYET MÜCADELESİ

Mısır toplumunda biriken tepkinin patlaması şaşırtıcı değil. Demokrasi beklentisi çoğalırken askerî rejimin gün geçtikçe konsolide olması toplumda gittikçe yayılan bir hoşnutsuzluğa yol

açtı. 18 Kasım günü İskenderiye camilerinden birinde verilen cuma vaazında YAK'nin halkın güven ve desteğini kaybediyor olduğu söyleniyordu: "Askerî konsey halkın güven ve desteğini yeniden kazanabilmek için kalıcı bir biçimde siyaseti zedeleyen ve bu ülkeyi mahvedenleri tasfiye etmelidir." Vaizin beklentisinin ziyadesiyle naif olduğunu söylemek gerek. (bkz. arka sayfa; Alâ El Asvani)

Maryland Üniversitesi, Enver Sedat Barış ve Kalkınma Kürsüsü'nden Shibley Telhami'nin 2003'ten bu yana Zogby International ile farklı Arap ülkelerinde yürüttüğü yıllık kamuoyu araştırmalarının sonuncusu Ekim ayında yapıldı. Tahrir'deki ayaklanmanın beşinci günü açıklanan 2011 araştırmasının sonuçları da Mısır'da öfkeye dönüşerek patlamaya yol açan hoşnutsuzluğun temel nedenini teyit eder nitelikte. Beş ülkede üç bin kişilik örneklemle yürütülen yoklama, büyük çoğunluğun (yüzde 57) "Arap Baharı"na haysiyet, özgürlük ve daha iyi bir hayat peşindeki sıradan insanların mücadelesi olarak algıladığını gösteriyor. Ve Mısır'ın altı şehrinde Ekim ayının son haftasında sorgulanan 750 kişi, çoklukla (yüzde 43) cuntanın bu mücadele ile elde edilen devrim kazanımlarının hızını kestiğini ya da bu kazanımları tersine çevirdiğini düşünüyor.

Sedat ve Mübarek dönemlerinde toplumdan yalıtılarak unutturulmaya çalışılan 80 yaşındaki Mısırlı feminist romancı Naval al Saadavi'nin sözlerine kulak verelim: "Statüko, MK, ataerki yapı, Batı hegemonyası birbirinden bağımsız, müstakil olgular değildir." Mısır'da seçim sonuçları sıradan insanların haysiyet mücadelesine son vermeyecek. **ÖZGÜR GÖKMEN**



ABD'DEN MISIR'A 21 TON GÖZ YAŞARTICI GAZ — 30 Kasım günü gelen habere göre, protestoların önüne geçemeyen Mısır İçişleri Bakanlığı, ABD'li tedarikçiden 7 tonu derhal teslim edilmek üzere 21 ton göz yaşartıcı gaz satın aldı. Kalan 14 tonun bir hafta içinde geleceği açıklandı. Geçen ay Mısır'da polisle protestocular arasında çıkan çatışmalarda 42 kişi öldü, 2 binden fazla kişi yaralandı. Vakaların çoğu Tahrir Meydanı civarındaki sokaklarda yaşandı